

CALELLA
DESAPAREGUDA

Daniel Rangil Brunet

CALELLA

DESAPAREGUDA

 efadós®

Ajuntament
de Calella

CALELLA

DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020

© dels textos: Daniel Rangil Brunet

© del pròleg: Josep M. Colomer i Mir

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Calella
Arxiu Històric Municipal de Calella

Amb el suport:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

J. B. / Fons Família Gascón-Liquete

Fotografia de la portadella:

J. B. / Arxiu Josep Llobet López

Acrònims:

AFCEC (Arxiu fotogràfic del Centre
Excursionista de Catalunya)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

BC (Biblioteca de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

SPAL (Servei de Patrimoni Arquitectònic Local)

ISBN 978-84-17432-81-2

DL B-2222-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Fotografia per mirar i fotografia per llegir

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Lakubalkar dalt del Mujal

Pàg. 12

LA CALELLA DEL PLA

De Valldenguli als Frares

Pàg. 122

LA CALELLA DE MUNTANYA

Boscós, feram i tresqueres

Pàg. 156

LA CALELLA D'EN MAR

Barques, remullades i passejades

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

FOTOGRAFIA PER MIRAR I FOTOGRAFIA PER LLEGIR

Josep Maria Colomer i Mir – Fotògraf, guionista i cineasta de Foto-Film Calella

Tot i que cada una de les fotografies que acostumem a veure aporta una gran quantitat d'informació addicional, la majoria de la gent en té prou només mirant-les sense intentar llegir el que, de complementari i interessant, potser l'autor hi ha volgut incloure. Des de l'Arxiu Històric Municipal de Calella es té molt en compte aquest vessant sobre la lectura de les fotografies. Prop d'una cinquantena de trobades projectant imatges de l'Arxiu han proporcionat el temps suficient perquè diferents grups de gent de Calella poguessin llegir i comentar,

d'una manera més directa i més oberta, les fotografies seleccionades, contribuint a descobrir, documentar i identificar personatges quasi desconeguts, carrers oblidats i edificis i patrimoni enderrocats..., un munt de records de la Calella desapareguda.

He estat i soc fidel lector de llibres sobre història i anècdotes de la Calella antiga, i sempre hi he trobat a faltar imatges per reforçar les paraules. Hi hauria volgut contemplar l'aparença física d'aquell esmolet tan eixerit i tan ben descrit per l'autor, o la sala de projeccions d'aquell emblemàtic cinema històric que finalment es va convertir en hotel... És difícil localitzar aficionats que dediquin temps a la fotografia documental o relacionada

amb les petites històries locals i populars. Sortosament, però, sempre n'apareix algun que ha sabut transformar aquest art de dibuixar amb la llum en una gran eina de treball i de recerca, i que, amb una càmera a la mà i a peu pla, s'ha dedicat a deixar memòria gràfica dels elements que formen la identitat i la fesomia de cada indret de la nostra ciutat. Cal admirar aquestes persones i tenir-hi un reconeixement per la seva visió i pel seu afany de deixar testimoniatge del temps que els ha tocat viure.

Com un aficionat més a la fotografia, us demano que observeu cada imatge amb deteniment i estic segur que hi descobrireu aquella mena de misteri que, potser sense adonar-se'n, el seu autor, moltes vegades anònim, hi ha deixat perquè el poguessin desxifrar els possibles espectadors del futur... Nosaltres.

J. COSTA / Fons ANNA BARANGÓ MARGART

Introducció

LAKUBALKAR DALT DEL MUJAL

Calella, la d'ara, la que ocupa tot el pla que va del rierany dels Frares fins als peus del Capaspre, és filla de l'aigua i de la terra. L'aigua dolça de la Tordera, que baixa tèrbola després dels aiguats, arrossega llims i sorres fins al mar, i l'aigua salada dels temporals de llevant els empeny avall i ens passarien de llarg si no fos perquè els atura un entrebanc.

Lakubalkar, iber de fa 2.000 anys i el més antic calellenc de qui ens ha arribat el nom, gravat en part en un bocí de ceràmica trobada als peus del Mujal, en temps de llevantades devia contemplar des d'aquest turó les onades que n'investien amb fúria els contraforts i la petita badia, la *calella*, que s'obria als seus peus i es tancava als

del Capaspre, avançat mar endins.

Si ara Lakubalkar aixequés el cap, no es podria enfilal al Mujal perquè ja no hi és –el segle xx se'l va endur–, però al mateix lloc podria contemplar el paisatge des de la cinquena planta d'un hospital, i el que veuria no s'ho creuria. El *Caput asperum*, com l'anomenaven els seus contemporanis romans, ja no s'endinsa en el mar, les sorres que baixaven de la Tordera i d'altres rieres no el podien traspasar, es van anar apilant als seus peus fins a omplir la *calella* i fins a deixar en línia les Roques amb la punta de la Tordera en una plana deltaica que es va fer mestressa d'una franja de mar des del Capaspre fins a la punta de Santa Anna, a Blanes. L'iber calellenc veuria que en aquesta faixa de terra s'hi han aixecat els pobles de Blanes, Malgrat, Santa Susanna, Pineda i Calella.

J. B. / ARXIU JOSEP LLOBET LÓPEZ

CABRES AL CARRER

A la pàgina anterior, el carrer de la Bruguera —a tocar del carrer Nou, després Miquel Cuní— a les primeries del segle xx. Les cabres sempre han estat una alternativa més barata i rústica que les vaques per tenir llet, que el pastor d'aquest petit ramat oferia als clients acabada de muntar allà mateix sota demanda.

EL PROGRÉS PASSA PER LA PORTA

En aquesta pàgina, una locomotora americana —en deien *Carolines*— passa per davant de la Torre dels Anglesos al tombant del segle xx. Per als estiuejants, tenir la casa arran de la via del tren era un valor afegit, una adhesió simbòlica al progrés que representava la xarxa de ferrocarrils.

CLAVERA / ARXIU HISTÒRIC MUNICIPAL DE CALELLA

Una plana fèrtil, regada per rieres i rials, temperada pel mar i arrecerada pel Montnegre dels freds del nord, feia de bon viure i de bon treballar, i la gent de muntanya s'hi va establir quan l'Imperi romà, primer, i la Marina catalana, després, garantiren una fràgil seguretat envers els inevitables enurts de la pirateria.

Fa 2.000 anys, Lakubalkar es podia permetre viure arran de costa, treballant en un gran celler d'on sortien per mar les àmfores de vi per alimentar les legions romanes, però, mil anys després, les naus que venien ho feien amagades en la foscor de la nit i no pas per comprar vi, sinó per saquejar béns i raptar la gent per demanar-ne un rescat o vendre'ls d'esclaus en mercats nord-africans. Els calellencs no van tenir altre remei que anar-se'n rieres amunt i la primera vila medieval eren una vintena de masos escampats per la vall del Capaspres, amb l'antiga capella de Sant Quirze, desapareguda fa cap a 200 anys.

D'aquells temps tan reculats no en tenim imatges, només els testimonis històrics; les més antigues que conser-

vem de Calella són de cap a finals del segle XIX, quan els pirates eren definitivament un record del temps dels avis.

Ja és ben entrat el segle XX quan les fotografies comencen a estar a l'abast de tothom, i encara amb mesura, perquè calia comprar el carret i pagar el revelatge. Però arribats al segle XXI ens surten per les orelles, amb les imatges digitals, immediates, il·limitades i deslliurats de carrets i revelatges.

Amb les fotografies d'ara no podem saber si allò que hi veiem és ben bé de debò o ha estat retocat. Les que omplen aquest llibre, en canvi, són d'abans del Photoshop, ben reals i fiables, testimonis d'una Calella no pas remota, com la de Lakubalkar o la del veïnat del Capaspres, sinó tot just la dels nostres besavis a tot estirar, la dels carros, la indústria tèxtil, els pagesos, les cases humils i les d'estiueig, les feines al carrer i la canalla jugant-hi, i una platja amb casetes de bany i barques de fusta on comencen a barrejar-se banyistes, pescadors i els primers turistes, que van canviar per sempre més l'urbanisme del poble i la mentalitat dels seus veïns.

QUADRAS FELIU / ARXIU FAMILIA QUADRAS

LA CALELLA DEL PLA

De Valldenguli als Frares

En només una centúria, la transformació urbanística de Calella és radical. Al tombant del segle xx, el poble encara quedava recollit al voltant de l'església i no anava més enllà d'unes quantes cantonades, però la indústria tèxtil va dur molta feina, obrers per fer-la i cases on havien de viure, promocions urbanístiques a llevant i a ponent, amb la creació de nous carrers i l'allargament dels paral·lels al mar. Aquella expansió urbana de la primera meitat del segle xx va eixamplar el poble fins a la riera del Capaspre i el rierany dels Frares, la frontera amb el terme de Pineda.

La segona expansió urbana va venir de la mà del turisme de mases a partir de la dècada del 1960. El pla de Calella, que anava de la riera fins als peus del Capaspre, lloc de fèrtils hortes, masos, i en un racó de món, l'escorçador i la caseta del túnel, va ser ocupat per grans hotels i blocs d'apartaments destinats a cobrir la gran demanda turística, agafant el relleu d'una indústria tèxtil que començava una decadència irreversible.

MIRANT DES DE L'ALTURA

Vistes des de can Feliu cap al 1900. En aquesta pàgina, cap al Mujal, i a la seva dreta, l'últim edifici és l'antic hospital. La imatge de la pàgina del costat mira el Capaspre, amb el far, les Torretes i el pla de Calella a sota. El poble començava el segle amb un cens de 4.316 veïns, el 1920 eren més de 6.000 i el 1930, gairebé 8.000. Aquesta progressió va quedar estroncada per la guerra i fins als anys seixanta no tornà a créixer, a raó d'uns mil habitants per dècada. A la primera dècada del segle XXI, va fer un salt de 13.000 a més de 18.000 habitants, i des del 2010 fins ara la població s'ha estabilitzat.

QUADRAS FELIU / ARXIU FAMÍLIA QUADRAS

QUADRAS FELIU / ARXIU FAMÍLIA QUADRAS